

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestén megjelent minden könyvtárnál kapható — az osztr. tartom. számára Szelingski György os. k. egyet. könyvtárnál Bécsben, I. Stefánplatz 6.

AZ ÁLLAMGAZDASÁGTAN

(PÉNZÜGYTAN)

KÉZIKÖNYVE.

Irtá

Dr. MARISKA VILMOS

köz- és váltóügyvéd, a kassai kir. jogakadémia ny. r. tanára.

Ara füzve 3 frt 60 kr.

KALMÁR P.

udv. fényképész 2321

első rangú műterme,

Andrássy-ut 29.

Szeves-féle palotában, a n. k. operaház déli felében.

Felvételek a legújabb művészet szerint olcsó áron eszközöltetnek.

Idegenek a meglehetősen legrovidebb idő alatt és legnagyobb pontossággal kiszolgáltatnak.

Igervények augusztus 15-re!

Magyar sorsjegyek. Fényarány 150,000 frt. Eg. 3 frt, fel 14 frt 50 kr. bély.	Földhivatalozati sorsjegyek. Fényarány 50,000 frt. Darabja 1 frt és 50 kr. bélyeg.
---	---

Pénzlelőlegek mindenféle állampapírokra, sorsjegyekre, részvényekre és letéti jegyekre a legutányosabban

VÉTELE ÉS ELADÁSA mindennemű állami járadékoknak, részvények, sorsjegyek és értékeknek, napi árfolyam szerinti. Tősszel megbízások a legpontos. és titoktartás mellett teljesítettnek.

LŐRY J. banküzlete, Budapest, hatvani utca 17. sz.

A Magyar Merkur pénzügyi folyóirat és sorsolási hirdető előfizetési ára egész évre csak 2 forint.

32-İK SZÁM. 1885. BUDAPEST, AUGUSZTUS 9. XXXII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre 6 frt. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt félévre 4 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt félévre 3 frt. Külföldi előfizetőkhez a postai költség megjelölendő a postai cím mellett.

A MAGYAR ARCHÆOLOGIAI KONGRESSZUSBÓL.

Magyarország archaeologusai a múlt hét folyamán kongresszusra gyűltek össze a fővárosban, hogy régészeti tudományunk fontosabb kérdéseit megbeszéljék s haladásunk képét a nyilvánosságnak e téren is bemutassák. Itt láttuk azokat a hazai irányadó férfiakat, kik a kutatások élén állva, hivatászerűleg művelik a nálunk is nagyobb lendületnek indult régiségtudományt, új mesgyéket is törve a még avar területeken. A vezérelmek mellett ott láttuk a lelkes anyaggyűjtők egész sorát, kiknek szorgalmas és fáradhatatlan munkássága képesíti a feldolgozókat, hogy a multaknak nagy vonásokkal kidomborodó képe ki is színeződjék, részletei teljesebb legyenek, s hogy az épület minden köve összetartson, egy nagy egységgé váljék. Ez utóbbiaknak is nagy részök van abban, hogy ma már ott állunk e téren a hol Nyugat-Európa bármely más nemzete, mert tény, hogy ha-

HAMPELEL JÓZSEF.

zai tudományosságunk alig egy ága találkoztott a külföldi oly nagy mértékű elismerésével, mint épen régészetünk, mely ugy a fel ölelt anyag értéke, mint a feldolgozás színvonala tekintetében bármely idegen irodalom mellé sorozható. Hogy irodalmunk néhány rövid évtized alatt egy tudománykörben oly öröndetes virágzásnak indult, hogy európai nevű tudósokkal, a kutatók és gyűjtők egész legiójával dicsekedhetik: annak első, természetes oka abban áll, hogy Európa egy országa sem gazdagabb a népek ősidőktől hátrahagyott emlékeiben, mint épen hazánk. Az ősidők homályában, mikor az ember alig emelkedett meg ki természeti állapota nyomorúságaiból, — hazánk hegyei és folyamai mentén már ott küzdött az ember a természettel, gyarló eszközeivel szereve meg mindennapi szükségleteit. A szántóvető ekéje ki-kiesorlta a kőbaltát fokán, melyet ezredévek előtt hullajtott vagy rejtett el a pra-historikus ember s muzeumaink és gyűjteményeink alig tudják befogadni s rendezni azt az anya-

LIPP VILMOS.

CZOBOR BÉLA.

Mi az? Mi az?

A budapesti országos kiállítás

remek művei mesze földre vitték az ország eme dicsőit, és az iparosok kitaró szorgalma már is mutatja a fáradságos munka áldásos hatásait. Ama sok ezer czikk között, melyek az iparosnak dús terén vannak felhalmozva, a többek között egy kitűnően felszerelt, pontosan szabályozott csinos

inga-óra

űtőművel, mely minden órát és félórát kiveri, vagy ébresztő és riadó-szerkezettel, önyvilágító számlappal, melynek közepén gyönyörű színekben festve a

kiállítási palota

nemzeti lobogókkal díszítve tündöklök, vonta magára az általános figyelmet. Ezen új kiállítási inga-órák rendkívüli olcsó ára, csak

3 frt

Minden ily óra, mely kézből adatik:

1. szigorú pontossággal szabályozott járásu
2. ébresztő, vagy pedig űtőszerekkel bir
3. két aranyozott súly és ingával adatik
4. masszív gömb keretben van foglalva
5. sötétben önyvilágító számlappal bir, melyért 10 évi kezesség vállalatik.

Megjegyzendő hogy űtőszerekkel az óra ára 4 frt, ébresztő és riadó szerkezettel pedig csak 3 forint. — Egyszermind ajánlok a n. é. közönségnek kitűnő

remontoir-zsebórák,

mely a legfinomabb Nickel művel, pontosan szabályozott és kulcs nélkül felhuzandó patent szerkezettel és percsmutatóval bir; ez a világ legjobb elpusztíthatatlanabb órája, ára 7 forint 85 krajczár. Megrendelések a bécsi főügynökség által, utánvétellel szigorú ellenőrzéssel eszközöltetnek.

FEKETE J.

belhoni óragyár főügynöke
Bécs, V, Hundstürmerstrasse Nr. 18/U.

ARCZBŐR.

A szépség egyik fő feltétele a szép arczbőr. Még a kevesebb szép alkotás arc is elbájosabb, ha annak bőre kifogástalan. A legszabályosabb szépség pedig csak akkor lesz kellemes meglátásra, ha a bőr és annak színe nem nélkülözik a tisztaságot, fényt és fiatal üdőséget. Számtalan hölgy elveszt minden igényét a szépségre, ha arczébőrét kifogásolhat. Hogy tehát ez szép és életfeszességű maradjon a kéző agykorig, használjuk a számos tekintély, s ezek között Pyeluch tanár Londonban, Raspi tanár, dr. Jünger, dr. Raudnitz, stb. által ajánlt, 4 év óta szépségrelőli sikerrel használt Zengfal-féle nyírbauszamot. Ezen kedvelt szépség-szer a káros kendőzés, szennvedéyek vagy egyéb okoknál fogva tönkre tett arczbőr-t, sőt a kímélő által szépségrelőli bőrszervezet et is teljesen helyreállítja. A fonyadt száraz bőrt újra feltöltözteti és simává teszi, s annak kedves színezetét kölcsönöz, leginkább a korosabb urak és hölgyek által figyelembe veendő. Hogy Dr. Zengfal nyírbauszamát kívül nem létezik jobb és megbízhatóbb szer a bőr fenntartás és szépségrelőli, mindának elismerik, a kik kísérletet tettek vele. — Egy korossal 1 frt 50 kr. — Főletés Magyarország számára: Török József gyógyszer-társban Budapest, király-utca 12. sz. a. Pozsonyban: Pielory Bódognál, Mihalákapu. — Temesvárott: Tarczy Istvánnál. — Zágrábban: Mittelbach Zsigm. gyógyszer. 844

Posztó- és gyapju-szövetek valódi színben, csak jó anyagból, méterje 1 frttől följebb, maradványok nélkül és egész végben nagyon olcsón adnak. Minták, ígeret mellett, melyek visszaküldése bérmentve történik, 15 kros bélyegnek ajánlott beküldésével. Tűzőfabrik-Nieder-lage „Zum weissen Laun“ Brünn.

KWIZDA KÖSZVÉNY-FOLYADÉKJA

évek óta kipróbált, jeles szer köszvény, csúsz és idegbántalmak ellen.

Jelesnek bizonyul ficzamosodások, az izmok és idegek feszültsége, véraláfutások, zúzódások, a bőr érzéketlensége, továbbá helyi görcsök (lábkragórcs), idegfájás, s kötelelék után szárazított daganatok ellen; főként erősítő szer nagyobb fáradtságok, gyaloglások, stb. előtt és után, valamint előhaladott aggkorban beállott gyöngeségeknél.

Valódi minőségben a következő czégeknél: Budapeston nagyban: Török József gyógyszer, király-utca, Strobenz testv., Thallmayer A. és Seitz, Pülich F. (kerespeci udvar); Kochmeister Frigyes utóda, Altvirth József gyógyszer. Fő letét: KWIZDA FERENCZ JANOS kerületi gyógyszer. és cs. k. udv. szállítónál Kornenburgban.

Egy üveggel 1 frt o. é. Ezen kívül a koronaországok majd minden gyógyszer-tárában vannak letétek, melyek a vidéki lapok által időnként köztudomásra hozatnak Szives megfigyelésül. E készítmény vételénél kérjük a t. közönséget, mindig Kwizda köszvény-folyadékát kérni és arra figyelni, hogy ép úgy minden üveg, valamint a carton is a főnebbi védjegyvel van-e ellátva. 709

I-só cs. kir. kizár. szabad. újonnan javított Ruganyos sérvkötők

Legújabb találmány az amerikai, újonnan javított ruganyos sérvkötő Politzertől; ez rugók nélkül van, tisztán ruganyából művésziessen szerkesztve s az a czélja, hogy meg a legűdültebb sérvket is lehető legrövidebb idő alatt egyenletes fekvésbe hozza, s egy nappal a legerőfeszítők munkánál, vagy a sokat járkálásnál, mint szintén éjjel alvásában is használhatatik, a nélkül, hogy a sérvnyáiban szenvedő hivatásában legkevésbé is volna akadályoztatva. Felette nagy haszon, hogy az még éjjel is a testen maradhat, mivel hogy a szenvedő testrezeze kiválóképpen jólékony kellenemes nyomást gyakorol s a legűdültebb esetben még a sérv biztos gyógyulását is eszközöli. A legűdültebb orvosi tekintélyek által elismertve, megvizsgálva s a legjobban találva professor Kovács s sebészeti körökde alelnöke, dr. Gross Lajos m. kir. orvossegélyi tanácsos, dr. Glöck Ignác kir. törvényeszi kir. orvos által. Alólított egyszermind nagy rak art is tart angol és francia szál sérvkötőköl, fűgessző készületeket (suspensorium) gumiburó szűrtötteket, mint szintén szarvasbőröl, A szarvasbőr és gummi suspensoriumok czélja, hogy a támaszt megakadályozzák. Méhfeokendők, légnárnák, agybelék ek, periódikák, præservatívumok, gummiharisnyák s mindennemű gummi árucikkék. Sérvkötőknél kérem megjelölni: jobb, bal v. kettős-e, mint szintén a test bőségét is. Megrendeléseket utánvétellel mellott elfogad **POLITZER MÓR** cs. kir. szab. sérvkötő-készítő, Budapestban Deák Ferencz-utca. Árak: urak, hölgyek és gyermekek számára, egyoldalnak darabja 6-10 frt, a kettőnek darabja 10-16 frt, gyermekeknek félével olcsóbb. Ugyanítt kapható legjobb amerikai sérvkötés. Egy tégely ára 3 frt 50 kr. Az 1885. évi áll. kiállításán a XXVIII. csoportban kiállítva.

got, mely a haza talaján e korból felbukkan.

Egy későbbi műveltség, a bronzkor is teljes fejlettségében élte le századait Magyarországon területén. A kelta népek civilizációjára volt az, mely Galliótól az Aldunáig ért, ránk hagyva a bronzkori műveltség legszebb emlékeit: kardokat és messzehordó fegyvereket, a mesterségek fejlettebb eszközeit, az ékszerek kecses idomait. Temetkezési, áldozó helyek, az ugynevezett pogányvárak s a földhányások legkülönbözőbb neme tarkítja hazánk földjét, mindannyi egy-egy sor az örök történet könyvében.

Hazánk állása a klasszikus görög és római területekhez, hozta magával, hogy a délről jövő művelődés hullámzása is felhatott a Kárpátokig. A görög kereskedelem Magyarországon s az erdélyi részeket át húzódtól éjszak felé, nyomában a hellén civilizációval, mely győnye szálakkal már átfonta a népek életét. Majd Róma nyul be hatalmas kézzel a duna-tiszamenti népek viszonyába; provinciákat alkot itt, városokat emel; légióit itt állnak őrt az északi barbársággal szemben, polgári elemei pedig a bennszülöttek kezét fogva, a római műveltség határait szélesítik ki.

A népvándorlások is itt hullámzottak századokon keresztül s vegyítették össze észak és kelet tradícióit az európai műveltség elemeivel, melyből újabb és újabb színezetű kép bontakozott ki a Duna mentén, míg végre egy keletről érkező nemzet, a magyar foglal tért a megtermékenyített talajon, ezredék hagyományát örökölve, melyen maradó államot sikerült alkotnia.

Ilyen területen lehetetlen nagy mértékű mozgalomnak nem felelni ki, lehetetlen, hogy az a sok emlék, a mi minden egyes maradványhoz van kötve, meg ne termékenyítse a szellemet s ne szüljön egy tudományt, mely az emlékekből rekonstruálja azt, a mit olvasható betűkkel soha sem jehozhatott föl a történelem. Ez az archaológia hivatala. Nyomról nyomra követni a mulat, föl a legmagasabb korba, az indukció eszközeivel magyarázva a nyomok értékét, melyeket hivatott szellemek összegeznek s alkotnak összefüggő képekké.

A kongresszus lefolyása beigazolta azt, hogy archaológiánk munkásai hivatásuknak színvonalán állanak, hogy az a szellem, mely őket összekapcsolja, buzgó munkásság tüzhelyein gyarapodik. S e tüzhelyek: a magyar nemzeti múzeum s az országos régészeti és embertani társulat. Ezek köré csoportosul a vidék számos múzeum-egylete és régészeti társulata, lelkes vezetőikkel és buzgó munkásokkal, kiket most a kongresszuson a közös törekvés hozott össze.

Szolgáljon nekünk az archaológiai kongresszus alkalmul, hogy a tudományok néhány kiváló újabb munkását bemutassuk, kik az utótrő vezérekkel, egy *Pulsky* Ferencz, egy *Ipolyi* Arnold, egy *Rómer* Flóris, egy *Torma* Károly, egy *Henslmann* Imrével együtt haladva, a régészeti tudományt hazánkban is a külföldéhez hasonló színvonalra emelni s azon fontartani oly lelkesen fáradoznak.

Dr. HAMPAL JÓZSEF, az országos régészeti társulat titkára, múzeumi régiségosztályi őr, s az «Archeológiai Értesítő» szerkesztője még fiatal férfi; született 1849-ben Budapesten. Korán végezte tanulmányait a pesti egyetemen, hol a jogi és bölcsészeti tudományokból tudori fokot nyert. Még mint egyetemi hallgató, 1868-ban írta első értekezését a «báni méltóság eredetéről és történetéről», mely műve megjelenése után a nemzeti múzeum érem- és régiségosztályába lépett, hol rövid időközű fokozatokban emelkedett, míg aztán Rómer Flóris kanonokká törté-

tént kinevezésével az osztály örvévé lépett elő. Egyetemi tanulmányai bevégezte óta folyton az archaológiának él; több ízben beutazta Olaszországot, megfordult Németország minden muzeumban, meglátogatta a prehistorikus gyűjteményeiről világhírű dán és svéd muzeumokat, huzamos tanulmányokat folytatott a Louvre-ban s a British Muzeumban, oly tudományos készletet szerezve magának a régészet összes ágában, mely neki archeológiai tudományunk művelői között előkelő helyet biztosít. Papföldi (6-budai) ásatai, melyeket vezetett, pontosságra nézve mintálom szolgálhatnak.

Az archeológiai irodalomban «Aquincum történetének vázlata» című szép történelmi készletre mutató értekezésével (1870) aratta első nagyobb sikerét, azóta pedig az «Archeológiai Értesítő» minden kötetében ott találjuk nevét. Aztán a bécsi «Arch. epigraphische Mittheilungen»-ben, az «Ungarische Revue»-ben, több külföldi folyóiratban tette le értékes kutatásainak javát.

Főműve, melyet Attila állítólagos kincseiről «A szent-miklósi lelet» cím alatt írt, új világításba helyezte népvándorlások régészeti kérdéseit, nagy vonásokkal s mélyreható kritikával magyarázva a páratlan szépségű leletet, melynek előállításai- és motívumaiból a régészet egy új provinciáját derítette föl, s a magyar pogánykori régészet utjait egyengette.

1883-ban Pulsky Polyxénával, Pulsky Ferencz nagy műveltségű leányával történt esküvője után, nevével görögországi utra kelt, a mikor Athént, Korinthust, Argost, Spártát, Olympiát látogatta meg. Ez alkalomból Konstantinápolyt és Kis-Ázsiában Trója romjait is fölkereste.

Hampel az ország számos régészeti társulatának tiszteleti tagja s a magyar tudományos akadémia is beválasztotta levelező tagjai sorába. A budapesti egyetemen az ókori történelem tanárságát tölti be lelkiismeretes buzgósággal.

Dr. CZOBOR BÉLA, nemzeti múzeumi segédőr, keresztény egyházi régészeti egyik legserényebb munkása, 1852 május 9-én született Székes-Fehérváron. Már mint papnövendék a régészeti írók sorába lépett «Magyarország világi és egyházi hatóságai kiadott pecségeinek jegyzéke» című művével, melyet a pesti tudomány-egyetem megkoszorozott. Csakhamar a «Középkori egyházi művészet lelkijelnyve» című nagyobb művét írta, melyben a külföldi jelesebb források s a hazai emlékek felhasználásával oly művet adott a közönség kezébe, mely felfogásánál és gazdag anyagánál fogva soká mint alapvető munka fog szerepelni. E munkája alapján fogadta be a tudomány-egyetem is tanárai sorába, hol nyolcz év óta, mint a keresztény régészet magántanára, hallgatóságában is élesíti a lelkesedést kedvencz tantárgya iránt.

Czobor Béla, bokros múzeumi teendői, az éremleletek farszót és nagy figyelmet igénylő tudományos feldolgozása mellett, buzgón ápolja az egyházi régészetet, melynek felvirágoztatására közönséget is alapított, mely «Egyházművészeti Lap» cím alatt immár hatodik évfolya mával szép elterjedésnek örvend a hazában. Mint mozgékony, vállalkozó férfi több külföldi utat tett Olasz- és Franciaországban, Németországban és legutóbb Belgiumban, hol a «Gilde de St. Thomas et de St. Luc» keresztény régészeti kongresszuson tevékeny részt vett. A szakkiállítások körül szintén érdemeket szerzett magának.

A székesfehérvári országos kiállításon az archeológiai gyűjtemények rendezését ő vállalta magára; a tavalyi ötvösmű-kiállítás sikeréhez is nagyban hozzájárult, midőn télviz idején ugyszólván fölfedező utra indult s zárdák

és magányosok legrejtettebb kincseit tudta a napvilágra elővarázsolni, melyeket nélküle alig láthattunk volna az egyházi régiségek tárlataiban. Az idej országos kiállítás régészeti osztályán is az a gazdagság, mely ott szemünkre ötlök, az ő szakavatott rendező kezét bizonyítja. Az ország különböző vidékeiről egymaga szedte össze az összes anyagot a régészeti csoport számára.

Czobor Bélát a tudományos akadémia írói munkássága alapján már évekket ezelőtt tagjai sorába választotta.

Dr. LIPP VILMOS született Pesten 1835. decz. 11-én. A régészet iránti hajlamot, mint anyai másban, benne is Rómer Flóris keltette föl, midőn őt mint szombathelyi tanárt többször fölkeresve, a vidék római emlékeit együtt kutatták. Lipp Vilmos nevéhez hosszú tevékeny irodalmi munkásság fűződik. «Attila és a népvándorlás», «Ötvösműipar Pannoniában», «Homer és a költői inventio», «Martialis», több numizmatikai, paleografiai tanulmány s az «Archeológiai Értesítő»-ben megjelent változatos tárgyú értekezései régen jó nevet szereztek Lipp Vilmosnak.

A «Vasmegyei Közlöny» utján, mely szintén Lipp alapítása, már 1871-ben oda hatott, hogy a megyében múzeum-egylet létesüljön, mi az ő fáradozása buzgalma folytán csakhamar létesült is, s ma az a vidéki múzeumok között oly előkelő állást foglal el, hogy Trefort közoktatásügyi miniszter figyelmét is felkelté, ki Lipp tanulmányi czélból 1876-ban hosszabb olaszországi utra küldé.

Mint a keszthelyi gimnázium igazgatója, hivatalos kötelességei mellett fokozatos kedvvel foglalkozik régészeti tanulmányokkal, s Keszthely környékén ásásokat eszközöl. Itt ritka szerencse is koronázta fáradozásait egy páratlan gazdagságú terjedelmes népvándorlásokori temetőre találva, melynek kincsei a magyar nemzeti múzeum népvándorlásokori gyűjteményeit gyarapították. A temetkezési helyről Lipp 303 rajzzal ellátott alapos tanulmányt is írt. Lipp Vilmos mint a vidéki tudományos mozgalmak egyik vezetője, megyéje szellemi színvonalának emelése körül is érdemeket szerzett magának.

R-y.

GYÖRY VILMOS HÁTRAHAGYOTT MŰVEIBŐL.

I.

Az Úr mezeje.

Szép név az ó-szász, mely a temetőt
Úr mezejének hívja! Megfelel;
Talan belül szent lesz a síri föld,
S az alvó por fölé áldást lehel.

Úr mezeje! Ez áldott név, igen,
Vigasz azoknak, kik sírba vetik
A magvat, mely ott kelt sziveiken,
Éltöknek éltét, mely már nem övék.

Be minket is majd e barázda fog,
De szent hitünk: fölni újolag,
A nagy aratások, ha angyalok
Fuvallatára szétvál polya, mag.

Akkor a jó halhatatlán virít
Az újjászületés szép kertiben,
S virág virággal illatot vegyít,
Milyent a föld nem termett sohasem.

Forgasd ekéddel a hantot, halál,
S vetésünknék barázdát, ám csak áss!
Szemünk előtt az Úr mezeje áll,
S itt nő, e helytt, az ember-aratás!

* Az itt közölték közül a második utolsó műve, melyen f. évi februárban dolgozott.

III.

Virradat.

(Daybreak)

Fuvalom kelt a tengeren,
És szölt: «Ködök, helyet nekem!»
Hajót köszönté: «Útra már,
Hajósok fel! Az éj lejár!»

Majd gyorsan a partnak lebeg,
Kiáltva: «Fel, fel! Itt a regg!»

Az erdőhöz szölt: «Diszre válj,
S lomb-zászlód mind kitérve állj!»

A még zárt szárnyu erdei
Madárhoz szölt: «Kelj zengen!»

S a majorokban: «Regg-hirdető
Kakas szölj; a nap fénye jó!»

A gabna-földhöz suttagott:
«Bókolj! Köszöntsd ugy a napot!»

Majd fönn a tornyon átlebeg:
«Ébredj harang s szölj: itt a regg!»

S hogy a temetőn átsuhog:
Sohajt: «Ne még! . . . Nyugodjatok!»

SÖTÉT LAPOK.

A FEGYHÁZ ÉS LAKÓI.

I.

Illava.

A Vág termékeny, bérezettől környezett völgyében, a kanyaruló folyó balpartján fekszik *Illava*. Csak egy elterjedt magas, sárga épület-tömeg köti le az utas figyelmét; — a szorosan egymáshoz épült faszindelyes és szalmatejű apró házakat észre nem vesszük, oly annyira eltörpülnek ama sárga nagy épület mellett, melynek lakóit a törvény sújtó keze rendelte ide önkénytelen bennlakókkul.

Borzadva lépünk át a küszöböt, mely a bűnös, de szabad világot a bűnhődés és szomorú telepétől elválasztja, ez örökös síralomháztól, melynek lakói éveik lesik a megváltás óráját, a mely őket kegyelemre, vagy a bennők szüként őröl betegség utján a sírba szölitja.

Mert még a pokolnál sötétebb lelkületű gonosztevő is, kit a törvény nem halállal, hanem örökös rabsággal büntet, — remél! A törvény sem zárja ki a remélhetőséget; a törvény maga is reméli, hogy a gonosz megjavul és szabadsága idővel nem fogja veszélyeztetni a társadalmat.

A fegyintézet derék református lelkészét bizta meg az igazgató kalauzálással. Már a fegyház udvarain találkozunk egyes fegyenczekkel.

Élénk sürgős-forgás uralkodik már itt is: házi munkások, kőműves munkások járnak-kelnek, hordják egyik osztályból a másikba a szerszámot, taligán szállítanak anyagot, változtatják munkahelyöket. Ha fegyencruhájuk el nem árulná kivoltukat, ha nem venné az ember észre az őrt, ki egy-egy ilyen csoportot kísér, alig hinnák, hogy gyilkosok közt járunk. Tekintetük szabad, kíváncsi nézik az idegent és közönséges «jó nap» köszöntéssel tisztelik meg. Csak egymás közt nem társalognak. De azért elég tágas az udvar s a gépek zakatolása elég élénk teszi a helyet.

Óriási vasrúcszatu ajtók nyílnak és csukódnak, — a fegyház belső helyiségeibe értünk. Mord kinézésű alakok suhannak el mellettünk. Csupán egy őr lézeng a hosszú sötét folyosón, és az ember nem szabadulhat bizonyos félelmet keltő benyomástól: zárt helyen száz meg száz gyilkossal együtt lenni! Ha a vad természet fölfeled benne egy idegen, de szabad ember látására? Ha a könyörületlen bestia fölfeled ez emberekben!

De nem!

Néhány perczit itt időzésre e félelem megsűn. Itt nem veszedelmek ők többé.

A földszinti helyiségekben kezdünk az érdekes vándorlást. Mindjárt az első helyiségben, a mosóházban, egy ismerős arcra akadtam. Több fegyencz közt, kik ott a nedves mosóruhát a kádakból kiemelték, ráismertem Róza Gyulára, az újpesti rablógycosok egyikére, kinek testvére, István, a bitófán végezte bűnös életét. Gyula még akkor nem volt abban a korban, hogy törvény szerint az akasztófára éretnek találtatott volna. Azt mondják, igen jól viseli magát a fegyházban és ép ezért részesül abban a kedvezményben, hogy szabadabb munkát végezhet.

A mosó-kamarák mellett van a fürdő, vagy husz káddal és zuhanyokkal. Ez utóbbiak közt egy óriás zuhany tűnik fel. A fegyelmi büntetések közt nevezetes szerepet játszik e zuhany: a dühöngő rendbontót alája állítják, míg csak bárány-szelidde nem változtatja.

Beérünk a sütő-műhelybe. Egy fegyencz — plegény — azonnal elővesz egy cipőt, kötényén végig húzza a nagy éles konyhakést és mosolyogva kínál meg a ketté szelt kenyérral.

A kórházban vagyunk. Sok ott a beteg és a hogy fejezdülük megmegézem, tisztában vagyok az iránt is, hogy e szerencsétlenek közül kevés fog felgyógyulni. A kórház különben kitűnően van berendezve, de ha valahol beteljesül a mondás, hogy halál ellen nincs orvosság, úgy itt — e szomorú helyen — igazán beteljesül.

A kórház mellék-helyiségében egy érdekes ápoló-fegyenczre figyelmetetett vezetők. Borzadalmos büntörténetét később mondom el; itt csak annyit jegyez meg, hogy e fegyencz, ki idekerültek sem irni, sem olvasni nem tudott, ma oly kitűnő operateur, hogy az orvosokat bámulatra ragadja. Hét évi gyakorlat alatt fejlődött tehetsége ennyire és mosolyogva mondá, hogy ha egyszer kiszabadul, — életfogytiglan van elítélve, — valamelyik nagy kórházban keres szolgáltatást. Ugyancsak a kórházban volt alkalmam egy borbély ügyességét csodálni — de szíves ajánlatát még sem fogadtam el, noha egy hetes tüske-szakállamat elég kellemetlen volt viselnem — lévén a tisztelt borbély ur többszörös rablógycos. Egy másik borbély tizenegyedik büntetését szenvedni jelenleg Illaván, mellék-koráiban különben — zeneszerző; hogy el van ütve anyagi tárgyak tolvajlásától — most klasszikus és nem klasszikus operák-ból lopdossa össze partitúráit.

A háló- és lakó termekhez mentünk ezután. Meglehető tisztaság uralkodik mindenütt. Az ágy egy két bakra fektetett deszkatalpon nyugvó szalmazsák és vánkos. A lepedő és takaró szépen összehajtván a vánkos alá téve, mellette lóg egy tarisznya, mely a napi kenyeret tartalmazza; az ágy deszka-aljába illesztett fiókláda fegyencz holmiját rejti. Ennyiből áll a fegyencz egész házi berendezése. A terem világos és magas bár, de az ágyak száma oly nagy, hogy egymáshoz sokkal közelebb fekszenek a fegyenczek, mintsem az bármely szempontból tekintve, előnyös lehetne. Kellemesen lepi meg az embert, hogy majdnem minden teremben több madárkalit van, melyben vigan ugrándoznak és fütörésznek a különféle éneklő madarak, többnyire kanáriák. Azt mondják, hogy a fegyenczek rajonganak szárnyas fogoly-társaikért és félelem, hogy a madártartás kedvezménye megvonatik tőlök, igen hathatósan segíti elő a fegyencz fontartását.

Minden ágy fölött ott a tulajdonos neve, kora, vallása, büntetésének ideje és e fölött a törzskönyv száma, egy kis táblára feljegyezve. Meg-

néztem néhányat és a következőt is ott találtam köztük:
róm. kath. 2594, *Hoszter Fülöp életfogytiglan.*
magyar
Vezetők értesítése szerint e kilenczszeres gyilkos leginkább érdeklő a fegyház látogatóit; sokan csupán a szörnycetét kíváncsiak látni, a ki fegyencztársai közt is bizonyos tekintélyre vergődött. A kulcsár kinyitá Hoszter ládafiókját és mutatott az abba rejtett apróságok közül egyet-mást, kenyérből készült apró tárgyakat, játékszereket, különféle női alakokkal, és fából készült gyufadobozokat. Mindegyikén a magyar czimer s valami divatosan fésült női ábrázat van festve. De volt a hirhedt gyilkos holmija közt egy tükör is egy olyan tárgyu ábrával, mely egyáltalán nem mutat arra, hogy a két évi tartózkodás a fegyházban igen hatott volna Hoszter erkölcsi javulására.

A hálótermek után a munkatermeket néztük meg. Végig mentünk az asztalos- és esztergályos-műhelyeken, melyekben több mint ötven fegyencz van elfoglalva. Ezek a színe a fegyenczeknek, kikre az örök itt fegyvertelenül ügynek föl. Igen szép munkákat készítenek. Pedig legnagyobb része a munkásoknak azelőtt fogalmával sem birt mai foglalkozásának. A munka teljesen elfoglalja őket, nem is igen tekintenek föl belőle a látogatóra. Innét a szabó- és cipész-műhelyekbe tértünk át. Kétszáznál több fegyencz dolgozik ezekben az országbeli összes fegyörök ruhafelszerelésén. A szabóműhelyek egyikében ült Hoszter is. Épen egy csinvatnadrágon dolgozott, midőn vezetők megszölitá:

— «Láttuk a munkáját, honnan veszi azokat a női arczokat?»

— «Igen?» — válaszolt a fegyencz röhögve, — egy kicsit ripacsosok ugyan, de már én csak úgy szeretem».

A fegyház másik szárnyában bádogos-, kovács-, lakatos- s bognár-műhelyek, a fűrészgár és egy nagy favágó műhely van elhelyezve. Gőz hajtja itt a különböző gépeket és szerszámokat, a munkások fegyenczek, kezeikben éles eszközökkel. Az anyag és kész gyártmányok óriási raktárakban vannak elhelyezve, nagy mennyiségben látható ezekben mindenféle iparcikk.

Egyes külön kisebb helyiségekben oly fegyenczek foglalkoznak, kik különös jó magaviseletűek és speciális műveket készítenek. Így a többi közt meglátogattunk egy műhelyt, melyben egy mechanikus munkálkodik. E helyiség tele van órákkal, gépmintákkal, van benne egy félig elkészült zongora is. Bámultam, midőn a szemüveges fegyencz előadta, hogy ő közönséges ácsnapszámos volt szabad korában. Egy másik fegyencz, kitűnő géplakatos, az örökmozdony kitalálásán fáradozik már évek óta szabad óráiban. Több érdekes munkái között legzebb egy komplikált egér- vagy patkányfogó, melyre szabadalmat is kért. Ez ember azelőtt — kanász volt. Számtalan ilyenféle geniet nevel különben az illavai fegyház.

A bástyaudvarban több öreg fegyencz vonja magára a figyelmet. Ott fekszenek vagy lézenegenek a kövezeten, sűtkéreznek a napon; néhány a fal mellett ovatosan lépked el.

Ezek az elaggott, munkaképtelen fegyenczek; néhány teljesen vak. A puszták nem egy rettegett utonálloja van közöttük. Egy öreg feher szakállu vakot különösen megsajnáltam, vezetőm figyelmetetett reá. Szegi Józsefnek hívják, sok ember élete nyomja lelkiismeretét, — de különösen egy ártatlan — kit bírói ítélet alapján végzett ki a hóhár a vén Szegi miatt.

A fegyház legborzasztóbb, de pszichológiai tekintetből legérdekesebb részei a magánzár-

kák. Ilava 36 zárkával van ellátva. Törvény szerint minden fegyencz büntetésének első évét itt köteles eltölteni; de a csekély számú zárka nem felel meg az ujoncz-létszámnak és így csupán két-három hóig tartható a jövevény magánzárkában. Ha a bűnösben az erkölcsi érzet egy szikrája, a javulási képesség legparányibb maradványa még létezik, itt e helyen magába száll és megjavul. A teljes magány e négy szűk fal közt, mely a lakóján kívül csupán egy szalmagát, asztalt, széket és kályhát foglal magában s a munkának, foglalkozásnak hiánya, gondolkodásra, elmélkedésre kényszeríti, felrázza lelkiismeretét és alig képzelheti élő és gondolkozó lényt, mely e hatás elől kitérni képes lenne. A nehéz, erős zárrakkal ellátott tölgyfa-ajtón

pén, szemei a semmiségbe meredten. Ugy tet-szik, nem lát, nem hall, gondolata mintha befagyott volna.

Gyors léptekben járja körül egy sovány, be-esett arcú fiatal ember a kis helyiséget, kezeivel lázasan hadonáz, ajkai gyorsan mozognak és élénk szemeit folyton a padozaton járátja.

Egy fiatal szép ember, inkább gyermek, hátradőlve ül a széken, kezében az imakönyv. Szemei fölfelé tekintenek, könyek csordulnak le arcán. Ez meg van törve, ehhez benyitunk. Elöttünk áll a fiu. Még csak 18 éves és máris emberéletet és hozzá még saját nagyapjának életét oltotta ki.

— Hogy érzed magad, fiam, — szólítja meg őt gyengéd résztvevő hangon a lelkész,

véret láttam, de már akkor késő volt... Sógórom mindennek az oka.

— No, bizzál fiam Istenben, — vigasztalá a lelkész, — ha kitöltötted próba-idődet, munkát fogsz kapni, bizzál az isteni könyörületességben és gondviselésben, — te még szabad ember lehetsz.

Mélyen meghatva hagytuk el a szerencsétlent. «Isten áldja meg», hangzott utánunk szív-szaggató hangon, s a nehéz ajtó becsapódott.

Visszarettenek! Vad ember ül velem szemben, szeme párja szuróan irányul jobb szememnek, melyet az ajtó-nyíláshoz illesztetem. Mint a tigris, ha áldozatára les, úgy ül elő-rehajlott testtel, ugrásra készen. Ezzel is megismerkedünk. Szídjá az igazságszolgáltatást, ha-

KÉPEK AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSBÓL. — NEUSCHLOSS ÖDÖN ÉS MARCELL PAREKET-PAVILLONJA.

egy kicsi nyílás van vágva, ezen áttekintheti a felügyelő az egész zárkát.

Munkácsy Mihály megragadó festményének, a «Siralomház»-nak főalakja, több példányban ismétlődik e magánzárkában. Ott ül a fegyencz, kétségbeesett arccal, karja az asztalon végig nyújtódik, szemeivel komoran mered maga elé. Életfogytiglan van elítélve, az imakönyvet, mely előtte az asztalon hever, még nem vette kezébe. Eddig csupán magával volt elfoglalva, sorsa sötét, reménytelen jövőjébe néz, melynek határán mérhetetlen szenvedés torlódik össze, míg a multba visszatekintve, ott a bűn íjesztő képe, mely ide kergette. Iszonyu lehet így a magány, a tétlenség!

Egy másik czellában egyenest, mozdulatlanul áll egy jól megteremtett erős ember a szoba köze-

— foglalkozol-e szorgalmasan Isten szent igéivel?

— Oh tisztelendő jó uram! — felelde zokogva a fiu, — én végtelenül szerencsétlen vagyok... olyan leszek mint a ragyogó napsugár (kezével a czella erős tetőfalára mutatott a szerencsétlen), csak engedjenek ki innét emberek közé, adjanak foglalkozást, — és zsebkendőjét elővéve, keservesen sirt.

— Fiam, — mondá a lelkész, — te nagy bünt követtél el, te meggyilkoltál egy embert, kit még jobban kellett volna szeretned és becsülnöd mint önmagadat, mert öregatyád volt.

— Megbántam én százszor és ezerszer tettemet, — fakadt ki erre a fiu keserves sirással, — hisz megbántam már az első perczen, hogy

mis tanukkal bizonyították rá a gyilkosságot, mert ártatlan és csak boszu áldozata.

— Így beszél a bűnösök legtöbbször, — jegyzé meg a lelkész. (Vége következik.)

KÉPEK A KIÁLLITÁSBÓL.

A parket-pavillon.

Általánosán elismert közgazdasági igazság az, hogy az ország jóllétére annál kedvezőbb a kivitel, minél több feldolgozott anyagot foglal magában. Ha csak nyers anyagot, vagy fél gyártmányt tudunk a külföldre küldeni, akkor az ország természeti kincsei után élvezhető haszonnak java része a külföldre esik, mely azokat föld-dolgozván, értékesebbé teszi. A fa-ipar terén, melyről már több ízben megemlékeztünk, a ki-

vitelben nálunk a félgyártmány dominál, a milyen a burkoló lemez (fournir), a különféle dongák, deszkák, stb. Egyetlen fa-iparbeli cik-künk van, mely nem félgyártmány, hanem teljesen kidolgozott és tegyük hozzá, Európaszerte kitűnően készültnek ismert iparmű, s ez a magyar parket, a melyből oly nagy terjedelmű és messze elágazó kivitelünk van a művelt világ valamennyi piacára, mint a minőt még csak a porcellánban tudunk talán föl-mutatni.

A parket-gyártás Magyarországon századok óta üzött iparág, de újabb jó hírnevének megalapítója és fentartója évtizedek óta a Neuschloss Ödön és Marcell-féle gyár az újpesti rakparton. Pavillonjuk — melyet képzünk bemutat — a kiállításon az erdészeti csarnoktól keletre áll, a pavillonok egész kis gyarmata közt. Ezek közül nemcsak szép formája, de főleg gyakorlatias berendezése által is kiválik az áthelyezhető és a legnagyobb kényelemre berendezett nyárilak-alaku parket-pavillon.

Ez elnevezést helyesebben a keleti sarkozobára kellene alkalmazni, a melynek oldalfalai szebbnél szebb — nyolczféle mintázatu — parketekkel vannak kirakva. A ki e szobát nem

velkedő Svédország királyának kastélyát is fadisítéssel e budapesti nagyiparos látta el.

A falon függő második térkép a fővárosban a czég által végzett vállalatokat és ács munkálatokat tünteti föl. A közbághíd, a vámpalota, az új pályaház, a m. kir. államasvati nyugdíj-intézeti paloták, a barak-kórház, a budai nagy katonakórház, tüzelőraktanya, a legújabb épülő Ferencz-József laktanya ács- és asztalosmunkálatai e czég gőzfűrés-gyárából kerültek ki. A gyárban készített parketek együttesen már több mint egy millió négyszögmeternyi terület foglalnak el.

Természetesen, ily nagy gyárosoknak — mint Neuschloss Ödön és Marcell, kik naponként 700 munkást foglalkoztatnak — jelentékeny rész jutott a kiállítás épületeinek gyors és idejében való elkészítése érdeméből, a miért is a király mind a két testvért a Ferencz József-renddel tüntette ki. Az általuk a kiállítás területén emelt nagyszámu épületek fényképei pavillonjuk déli sarkszobájában láthatók. Legismertebb, leghíresebb épületük az erdészeti csarnok. A városligetnek kiváló díszére válnék, ha ez az eredeti alkotmány ott maradhatna. Ők építették az igazgatósági épületet, a minta-

is, legalább elpusztulnának azok a kezdetleges és rozszant faalkotványok, minőket — sajnos — még oly nagy számmal találunk fűrdőinkben.

K. IMRE LAJOS.

A LEGYEZŐ TÖRTÉNETÉBŐL.

A tudományos kutatások kiderítették, hogy a legyező, a modern uri hölgyek e kedvelt divat-czikke, csaknem oly régi, mint maga az emberiség s évezredek óta, a mennyire a történelmi s régészeti kutatások kiterjedhetnek, mindenütt feltalálható. Nem is csodálkozhatunk ezen. A meleg vidékeken, hol az ősember élt, a faleveleket mozgó szél kellemes hatása természetesen oktató volt a legyező készítésére s a pálmák, lotusok s más nagy növények leveleit csakhamar felváltotta az állandóbb s szilárdabb legyező. A legrégebbi irodalmi emlékekben, a nagy ind eposokban már gyakran van említés gyönyörű legyezőkről (pankha), melyekkel a királyleányok a szent tüzet élesztették, vagy a királyoknak a hősöknek kellemes hűvösöget okoztak s az ősrégi ind szoborműveken ott látjuk a legyezőt s napernyőt tartó szolgálkát a királyok

KÉPEK AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSBÓL. — A BÉKÉS-CSABAI SZOBA A HÁZI IPARCSARNOKBAN. (JOBBFELŐLI RÉSZLET.)

látta, nem csak a kiállítás egyik legnagyobb nevezetességében nem gyönyörködött, hanem el se képzelheti, mily eleven, festői dekorációt lehet teremteni — pusztán a fa-mozaikkal, mert a parketek valóságos mozaik-finomságok. A padozaton ismét más mintázatok láthatók; a mennyezet pedig felismerjük ama tömör tölgyfa-plafond mintáját, a mely a magyar kir. operaház udvari följárójának csarnokában gyönyörködött bennünket. E parket-szoba mellett van a dolgozó-szoba, a melynek falán több térkép látható. Az egyik azt a sokakra nézve meglepő értesítést adja tudunkra, hogy a magyarországi parket Rigától Gibraltárig, Krisztianától Konstantinápolyig Európa minden nagyobb városában feltalálhatjuk. Különösen szembeötlő az a nagy kivitel, melynek piacot a Neuschloss-testvérek New-Yorkban és Svédországban hódították; de még ennél is jellemzőbb az, hogy a legszebb erdőben bő-

szállodát, a borkóstoló csarnokot, a Dobos-féle nagy vendéglőt, a Ganz-gyár pavillonját, a Dréher-féle sörcsarnokot, a pénzügyminiszterium, a pénzügyminiszter pavillonját s még vagy husz kisebb-nagyobb épületet, melyek nagy része nem fog a föld színéről eltűnni a kiállítás befejezte után.

Kezdünk praktikus nemzetet lenni. Fürdő-tulajdonosaink és vidéki városaink belátták, hogy nem egyhamar akad ily kedvező alkalom, mint most a kiállításon, olcsó szerezni szebbnél szebb épületeket szerezhetni. Érdekes lesz majd például az igazgatósági épület jövő évre a főváros környékén levő egyik fűrdőben viszontláthatni — mint szállodát, a borkóstoló csarnokot — valahol a Tátraalján, mint ivó csarnokot; a Alföldön, mint vidámot, stb. De hiszen van a kiállításon csinos, szép épület elég, jutna belőle minden magyarországi fűrdőre egy-kettő

kisérétében. Hasonló képek vannak az egyiptomiaknál is. Korunkban, midőn már minden nevezetesebb iparág s iparezzik történetéről önálló művek jelentek meg, a legyező történetének is akad Herodotja a francia Blondel személyében. Az ő nemrég megjelent művéből közöljük a mellékelt képeket s utána írjuk le a következő adatokat.

Khinában és Japánban a legyező nem a műveltebb osztály divatczikke, hanem a közönséges ruházat kiegészítő része; férfiak s nők egyenlő ügyességgel bánnak vele, sőt a katonák is hordanak legyezőket, melyekkel szalutálni szoktak. Japánban a katonák a hadi gyakorlatoknál kard helyett legyezőt használnak. Khinában állítólag tudják is a legyező feltalálójának nevét s ez nem kisebb ember, mint Wu-ang császár, a Krisztus előtt 1122—249-ig uralkodott Csen-dinasztia nagy nevű megalapítója. Japánban állítólag még régebben is-

menték a legyezőt, s az ősrégi képeken a főistenek kezében legyezőkkel ábrázoltatnak. Az első kínai legyezők bambuszról, pálmalevelekből, később fehér vagy gazdagon hímzett selyemből állottak. Kacsung császár (648—684. Krisztus után) szigorú rendeletet adott ki, hogy a legyezőket fészántollakból készítsék elefántcsont-nyéllel, mivel a fészántollak szerencsét hozó madár. Később, mintegy kétszáz év múlva, Japánból meghonosodtak itt is a redős legyezők, melyekhez ma általában a Broussonetia papyrifera nevű növény rostjából készült s kicizfrázott papír, valamint bambusz és selyem adják az anyagot. Még ma is annyira elterjedt Kelet-Ázsiában a legyező viselete, hogy az évenként az egész földön előállított mintegy 400 millió legyező közül 4/5 Kínára s Japánra esik.

Egyiptomban régen szintén általános divat volt a legyező s a hercegek főjelvénye nagy struccollakból készült legyező volt s több régi szobron lehet látni, mint állják körül a nagy Ramzest legyezőtartó hercegek, kiknek e méltóság s működése a birodalomban a legjelentékenyebbek közé tartozott. A képünkön látható igen díszes legyező is egy ily összomorminta után rajzoltatott, a szobor a memphisi Ramesseum gyűjteményben van s Horos királyt (1657. K. e.) ábrázolja két legyező udvarnokkal. Ninive és Chorsabad emlékeiből látjuk, hogy a legyező a régi assyrok s babiloniak is használták; innen elterjedt a persák s arabok között, kiknél az ezeregy éj meseiben találjuk első emléket. Ma Persiában s Törökországban már csak az előkelőbbek használják, azonban a báremlében elengedhetlen tárgy. A mohamedán nőknek általában ismert a legyező. Az algiri bej, Husszein, 1827-ben ápr. 30 án egy heves szóváltás alkalmával Deval francia konzult legyezőjével arcul ütötte s ebből keletkezett az a háború, melynek következménye volt, hogy Algir véglegesen a francziák hatalmába került.

A főnicziek s phrygiának a legyezőt elhozták Görögországba, hol a természetes falevelek helyét csakhamar bőr, elefántcsont, festett papír vagy tollak foglalták el. Innen ment át a kalózság által meggazdagodott s fényűzést szerető etruszok közvetítésével a rómaiakhoz, kik rendszeren egy nyélhez félkör-alakulag megerősített pávatollat használtak legyezőül. A párisi Louvrebán van egy etruszk edény, melyen igen csinos ily legyező látható. Rómában a fényűzés idején külön legyezőtartó rabszolgák voltak, kiket az előkelő római nők különös kegyekben részesítettek, minthogy egész művészettel tudták kezelni a legyezőt, a mért a költők s írók gyakran megemlékeznek róluk.

A római legyező (fabellum) használata még több száz évig fenmaradt a római katolikus egyházban is; a misemondásnál a pap mellett két diakon állott, kik legyezővel védtek a szent osztályt a legyek ellen. A laikusoknál azonban a legyező a népvándorlás kora után Európában igen ritka dolog lett s csak a lovagkorban kezdi ismét a nők sürűben használni. A XII-ik században Olaszországban félkör- vagy csokor-alakú legyezőket használtak páva-, strucc- vagy papagálytollakból s igen díszes arany-, ezüst- vagy elefántcsont-nyéllel. Franciaországba e divat csak a XIV-ik században jött s csak előkelő hölgyek engedhették meg maguknak a fényűzést. V. Károly korában (1380 körül) az udvari hölgyek rizzszalmából készült elefántcsont-nyelű legyezőket használtak, mint egyik képünkön látható. A XVI-ik század kezdetén portugál hajósok kínai redős legyezőket hoztak Európába s különösen a spanyol uri nőknél terjesztették el, kik csakhamar nagyon ügyesen kezelték ezt s a legyező-nyelvet is feltalálói. Angliában a legyező a XIV. század vége felé, II. Rikárd korában honosodott meg, de csak Erzsébet korában lett általános nő divatcikké. E híres királynőnek 30 igen becses legyezője volt.

A 16-ik és 17-ik században már nagy fényűzést űztek a legyezőkkel, különösen Olaszország apró udvarainál s különféle alakok és minták jöttek divatba, melyek közt nem érdektelen az a képünkön is látható zászló-legyező aranykalmából és selyemből csipkével, melyhez hasonlót Titian egyik híres redős képén találunk neje kezében s minőt általában csak nők használhattak. Medicis Katalin ez olasz fényűzést csakhamar meghonosította Franciaországban, ugy hogy itt rövid idő alatt minden udvari embernek volt legyezője. Egy ily szép legyező,

mely a 17-ik század elején kappanbórból készült, XIII. Lajos van ábrázolva, a mint a négy világrész allegorikus alakjaival szembekötődött játszik. Franciaországban fejlődött ki a legyezők virágkora is, midőn valóban művészi alkotások jöttek létre s előkelő festők — köztük Watteau és Boucher — kizárólag legyezők díszítésével foglalkoztak, atlaszra vagy finom állatbőrre festve idyll vagy mythologiai képeket, olykor igen szép tájképet vagy eseményt. Ugyanez időben a nők valóságos tudományt fejtettek ki a legyező-beszédet, mindent ki tudtak fejezni a kézből soha le nem tett legyezővel, melyből egész gyűjteményük volt a nap különböző szakának s az érzelmek különfeleségének megfelelően. A legyező-beszéd királynői voltak a híres Ninon d'Enclos s később Contat Luiza színésznő, kiknek legyezőit most is őrzik. A forradalom kezdetén a legyezőknek is politikai jellegű lett s a rajtuk levő képek politikai vonatkozásúak voltak. Egy ily bemutatott legyező Mirabeau dicsőítésére volt szánva. Középen van szobra ez aláírással: «küzdni fogok minden párt látói ellen» s oldalt medaillonok, melyeken a híres férfi halálós ágán s életének nevezetesebb pillanataiban ábrázoltatik. A direktorium idején átluggatott legyezők voltak divatban fából, ércből, szarvból s elefántcsontból, valamint moschus-illatú selyem-legyezők. A császárság korában ókori képekkel díszített teknőbeka-legyezők jöttek forgalomba, később azonban ritkák lettek, mint általában hanyatlott a legyező divata, melyet csak a második császárság idején s különösen az 1867-iki kiállítás óta karoltak fel ismét. Meg kell különben említenünk, hogy a legyező-ipar a francziáknál igen jelentékeny, a legfontosabb Európában, bár újabban más fővárosokban is gyártanak csinos legyezőket. A divat jelenleg nagyon változó, a széles, lapos legyezők rendszeren virág-, gyermekalak-, madár- vagy tájképpel díszítettek bírnak, vannak elefántcsontból, fából s tekenőbeka-csontból készült legyezők s a redősök tollakból s festett vagy hímzett szövetelekből szintén elterjedtek. A legyező-beszédet, a régi virágnyelv kiegészítő részét azonban ma már meglehetősen elfeledték s leginkább csak az Egyesült-államok urnői kultiválják.

HOMOKBÓL FONT KÖTELEK.

ANGOL REGÉNY.

Irta FRANCILLON R. E.

HUSZADIK FEJEZET.

Idegenek.

Klio, a történet muzsája, neheztelhet ránk — ha ugyan ily csekélyégeket figyelme méltat. Mert elbeszélésünket olvasva mindenki azt gondolhatja, hogy az időben, melyről írunk, nem is történt egyéb mint egy falusi nemes szerelemre gyuladása egy falusi kaczer iránt, egy hitvány csavargó hálóvetele a Wrenshaw név s vagyon ismeretlen örökösnyőjére, s egy falusi tragédia szük keretben mozgó mozzanatai. Valóban Stoke-Juliot és környezete nem is tudott egyébről. De már a néhány órajárásnyira fekvő Barustaple-ban más dolgokról is hallottak beszélni. Mert azon napon, melyen Carew Feri elvesztette fejét Openshaw Mabel iránti szerelmében, egy francia királyné a vérpadon vesztette el a magát. Azóta a girondisták is elvesztették a magokét; a poroszokat is megverték; Bonaparte tábornok bevette Toulont, — egy szóval nagyobb események töltötték be a világ tágabb keretét, — mert történetünk a múlt század utolsó évtizedében, — a XVIII. század kilencvenes éveiben játszódik. S egyszerű falusi történetünk, ha nem lép is föl ígyekkel a világtörténelemben, mostantól kezdve érintkezésbe jő a nagy eseményeknek legalább a — szintereivel.

Abban az időben egy Carrel Jakab nevű — némi hírnévvel bíró — orvos élt Nantes városában. Speciálta volt, az elmebetegségeket s általában az agy-bántalmak körében, melyek tanulmányozására szentelte minden idejét s összes tehetségeit és pedig a speciáltaiktól sajátságos szenvedélyével. Már néhány éve, hogy Nantesban megtelepedett, a hol már 1786-ban, egy Amerikából idevándorolt s agylágyulásban szenvedő

zöld gazdag kreolt, Castellant, gyógyított oly odaadással s gondallal, mely a beteg kreol szép fiatal leányát a már hajlott kora orvos iránt előbb halálra, majd valódi szerelemre bírta, úgy hogy a dúsgazdag fiatal leány, még apja életében s annak beleegyezésével, kezét nyújtotta az ép oly lelkiismeretes mint tudós orvosnak s a szép és páratlan finom testi és szellemi alkattal Castellant Antoinette a Carrel orvos neje lón. Az atya halála után negyvenézer arany jövedelem maradt a házaspárra, mely az amerikai ültetvényekből eredt s csak természetesnek találhatta volna mindenki, ha a házaspár azon földet választja vala lakóhelyeül, a hol birtokai feküdtek. De Carrel orvos inkább akart Franciaországban maradni, a hol, kivált abban az időben, sokkal bővebben teremtek a lunatikusok, mintsem elhagyhatta volna azon országot, melyben orvosi szenvedélye oly bő táplálékot és foglalkozást találhatott. Történt azonban, hogy Carrier — a bösz forradalmár — épen akkor szállta meg Nantes-t, s Carrel orvosnak, hogy fiatal nejét megmenthesse, menekülnie kellett. Esetleg épen a Trestrail kapitány hajóján, a «Szűz»-ön menekültek, az angol partok egy félreeső zugába, valahol Torbay mellett s itt huzták meg magokat, míg módjuk lenne a fiatal kreolnő dús birtokaira, nyugati Indiába, hajózhadni. Ez legkönnyebben (mert a kinek pénze van, annak minden könnyű) Plymouthból történhetvén, Carrelék e kikötő tőzszomszédjába, Catwaterbe mentek át s csak kedvező szélre vártak, hogy indulhassanak.

Egy nap épen a catwateri köves parton sétált dr. Carrel, s gondolkodott a ragályos örültség azon érdekes neméről, mely hadihajókon nem egyszer mutatkozik s nagy arányokat ölt — midőn szeme egy alakon akadt meg, mely a tenger és a sziklás part változatos képeiről is magára tudta vonni figyelmestekintését — ám-bár csak egy egyszerű öltözött falusi parasztlány volt, a kin másnak a tekintete meg sem akadt volna, de a dr. Carrel éles tekintete azonnal fölfedezte a leány arcán a saját maga — őt kizárólag foglalkoztató tanulmánya: az elme-háború, vagy legalább is agybeli rendellenesség nyomait.

— Ez a leány, — gondolta magában, — egészséges; s mindazáltal csak egy pehely kell, hogy örüllté legyen.

Szóval: a leány érdekes eset volt az elmegyógyásznak, s ez nem vihette volna el lelkén, hogy elmenjen mellette a nélkül, hogy «gyógykezelése» körébe vonni legalább meg ne kísértse. Azért, a mint közelített hozzá s látta, hogy a leány ügyet sem vet rá, elhatározta, hogy valami ürügy alatt ő szólítja meg.

— Nem mondhatná meg, kisasszony, — kérde azért, nem angol udvariassággal emelve meg kalapját a közrendű lány előtt, — melyik ut viz az urasági majorba?

A leány megdöbbenve nézett az öt megszólító idegenre.

— Nem tudom uram, — felelé, — idegen vagyok itt.

— Én is kisasszony, — mondá az orvos, csak hogy tovább fűzze a beszélgetést. — S miután mindketten idegenek vagyunk, van valami közönség köztünk; azért engedjen nekem egy kérdést. Ön orvos vagyok, a kinek mestersége, hogy az emberek bajait kutassa. Ön látom, kegyednek valami baja van, — minden baj olyan mint a rossz fog, ki vele! — nem mondaná meg mi az?

A leány bámulva, söt bizonyos fogik elképvede nézett az orvos szemeibe, a ki sétatortára támaszkodva várta feleletét.

— Bajom? mi bajom lenne? — szólta a leány, s egy üdvözlő fejbicezentéssel tovább akart menni.

Carrel doctor azonban, ha egyszer orvosi s lélekvizsgálói szenvedélye volna érdekelve, nem oly könnyen hagyta magát elutasíttatni. Elme-gyógyászoknak — ha igazán azok — éles és átható pillantással, s ha egyszer észre vettek valamit, szívós makacssággal kell birtokni. S Carrel orvos nagy mértékben birt e két tulajdon mindenikével.

— S pedig, kisasszony, — mondá, utját állva a távozni készülőknek, — én tudnék segíteni báján; én és senki más.

— Ön, uram?

— Én.

— Vagy senki más, — mondá. — Ugy hát senki. Ha csak —

Carrel orvos elégtlenül dörszölte kezeit, mert

SÉTABOTJÁRA TÁMASZKODVA VÁRTA A LÁNY FELELETÉT.

érezte, hogy betegét (ugy tartotta már) hatalmas kerítette.

— Ha csak? — ragadta meg a szót.

— Ön idegen; talán messze földről, idegen országból való; legalább ismerhet messze idegen országot. Talán azt is tudja, mely ut vezet Indiába? Nem?

— Indiába, kisasszony? Hogy ne tudnám! De mi dolga van kegyednek Indiában? S melyik Indiában: keleti vagy nyugati —

— Azt nem tudom, azt sem tudtam, hogy több India is van.

— No lássa? s kérem, messziről jö kegyed? — Jó hetven? mérföldnyíról.

— Hogy bocsátotta el a családja, ily nagy utra?

— Nincs családom. De hát meg tudja-e mondani?

— Csak lassan, lassan gyermekem. Meg tudom-e mondani? Bizonyára. Meg akarom s megmondom-e, más kérdés. Tegyük föl, kegyed azt kérdené tőlem: melyik ut vezet a meredek tengerpartra — megmondanám-e, attól függ, mi cselja van ott kegyednek? Tudni akarom azért először: mit keres kegyed Indiákon? mi cselja — s van-e joga odamenni?

A leány nagyot sohajtott. Küzdött magával egy ideig, aztán mondá:

— Jó, megmondom, nem az én szegyenem. Atyámat megölték s gyilkosa odamenekült.

— Hát boszu! Hm. Mind ilyenek ezek a vad szigetiek: Korzika, Anglia, mindegy, — morgogá inkább magában, fél hallhatóság Carrel orvos. — Igaza van gyermekem, — folytató fenhangon. — S ki az ember?

— Mindegy, önnek kivált. Nincs neve, nem tudom. De én megtalálom, ráismerek, fogadom. Mit nekem a neve! Csak hogy megtalálom. Megesküdtem rá!

S szeme, a mint ezt mondá, olyanokat villant, hogy az orvosnak csak egy repesett a szive: hogy csakugyan elmebeteggel van dolga.

— Megesküdtél rá, mondja? Az esküben nincs büvörő vagy varázs arra, hogy megtalálja a mi elveszett.

A leány, mintha elvesztette volna eszméletét s önkívületbe esett volna, elkezdett beszélni, mintegy magában.

— Megesküdtem, s meg is találom. A könyv igazat mondott. Nem fogom másodsor is nyomát vesztetni. Először is csak gyöngeségből történt. Másodsor nem leszek gyönges. Nem — Egyszerre fölriadt s élénken fordult az orvos felé. Hát ön ki? Jól szívembe látott? Mondja meg hát mit tegyek, merre forduljak!

— Nagy ég, — gondola magában Carrel ur, — ez a leány is azok közé tartozik, a kik magokat boszorkányoknak hiszik; mostanában nem ritka jelenség. — Nos, jöjjen gyermekem, magammal viszem önt.

* Angol; körülbelül 18 német mérföld.

— Indiába?

— Oda is, a maga idején. Egyelőre csak a lakásomra, nőmböz, Carrel orvosnéhoz, nem fél velem jöni, remélem. Velem jöni senki sem szokott félni — én orvos vagyok.

— Félni? — viszonozá a lány, megvetőleg vonítva vállat s ellenszóló nélkül követte az orvost.

Dr. Carrel csakugyan nem tévedett, Derrick Anikóban (mert olvasónk rég kitalálta, hogy ő volt a tengerparti lányka) az utóbbi napokban még jobban megerősödött s egészen megrögzött az apjiért való boszuállás mániája. Mindig azzal tipegődött éjjel-nappal. Eszébe jutott, hogy Feri Plymouthról, Indiáról, tengeri utról beszélt neki — belső ösztöne kergette, hogy induljon el ez ismeretlen uton, melynek hosszáról s nehézségeiről fogalma sem volt. Atyja felretelt kincsét oda adván Ferinek, neki csak shillingjei maradtak, melyekkel utra indult. S ime a gondviselés úgy akarta, hogy mikor pénzesekéje már fogyatékán van, egy idegen orvossal találkozott, a ki szintén Indiára készül s a ki iránta az első pillanattól fogva szenvedélyes érdeklődéssel viseltetik. Eszébe sem jutott, nem engedelmeskedni dr. Carrelnek s nem követni őt, bárhová vezesse. Önkénytelenül, szenvedőlegesen ment mellette, míg az orvos lakásába érkeztek, ki őt egy szobában magára hagyta, míg maga a másikba ment neje után. Azalatt sem aggodott semmit, mialatt magánosan kelle várnia. Nem is vette észre, hogy talán félóraig várt, míg az ajtó nyílt s bejött — nem az orvos, hanem egy könnyed, mondhatni tündéri jelenség — egy valódi leányka, kicsiny, légyes, ámbar szokatlanul barna, még magánál Anikónál is sokkal barnább, a ki majd oly fehér volt mellette, mint ő hozzá képest Openshaw Mabel.

— Carrel orvosné vagyok, — mondá a jelenség.

Anikó eddig egyetlen uri nőt ismert, Openshaw Mabelt s azt hitte minden urnőnek oly fehér bőrűnek és szőkének kell lenni. Bámulva tekintett e jelenségre, kinek kiborpiros ajkáról annyi báj, eleven szénfekete szemeiből annyi részvét mosolygott felé, hogy szívet egyszerre megnyerte s úgy érezte magát vele szemben, mintha öröktől fogva ismerté volna.

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* Az erők hatásáról az éghajlatra az utóbbi évek al t több európai országban tettek tudományos megfigyeléseket, melyeknek eredményét következő: A nyári időszakban az erdő vidék légköre s talaja hűvösebb, mint az erdőtlenség, az ingadozás csekélyebb s a relatív nedvesség nagyobb. A vízfelület szabadban 2—3-szor nagyobb mennyiségben párolog el, mint az erdőben, hol a szél ellen védve van.

Az erdő hatása az éghajlatra különben még a környékben is kihat.

* Lépések hossza. Jordán műegyetemi tanár 256 karlsruhei s hannoveri műegyetemi hallgató lépéseit mérte meg. A legkisebb lépés 67, a leghosszabb 97 centiméternyi volt, leggyakrabban fordult elő a 78 centiméteres hosszúságn, 87-en felül s 76-on alul már igen ritkán. A 256 mérés átlaga 80-7 centiméternyi hosszat mutatott, melyet tehát öt százalékos átlagos kiegyenlítése hiányát alkalmazásával egyes irányban mértékül lehet venni. Jordán tanár egyúttal azt az érdekes észleletet is tette, hogy ugyanazon egyén lépésének hosszúsága életkorának emelkedésével apad. 1873-ban, midőn észleleteit kezdte, egy egyénnél a lépés hossza 81 centiméter volt, 1884-ben ugyanannál már csak 76 centiméternyi.

* A choctaw indiánoknál Arkanzasban nemrég egy rablás miatt halálra ítélt suhanczot sajátságos módon végeztek ki. Szabad téren lefektették s mellére a sziv tájékára fehér papírt tettek. Erre egy más indián mintegy husz lépésnyi távolban letérdelt s az elítélt szívébe lött.

* Az erős villamfény újabb észleletek szerint megváltoztatja az arcz színetét, sőt 10—20,000 gertyaláng erejű fény a bőrt is erősen megpirosítja. Kitalálts van tehát arra, hogy ha a színházakban s báli termekben a villamfény még inkább elterjed, a napfoltokhoz hasonló kiütések támadnak a finomabb bőrű hölgyek arcán.

* A svábbogárról külső, hogy a legrégibb állatok közé tartozik. A silur-rétegről ugyan is ezeltől általában azt hitték a tudósok, hogy szárazföld még ekkor nem volt, mivel a rétegekben csak tengeri állatok csontjait találták. Nemrég azonban Svédországban találtak a silurban skorpiót s utabban egy svábbogár-alakú rovarot. Ebből látszik, hogy e kellemetlen házi állat már akkor élt, midőn a tenger s szárazföld kettő vált.

* A konstantinápolyi délnők nagyon megszerették az arczképeket; mivel azonban a fénykép nagyon is ószipte, olajban festetik le magukat — természetesen hölgyek által. Egy miss Curtis nevű angol festőnő különösen kegyelt közöttük s nemrég a szultán egyik kedvelt nejét is lefestette. A nő erős, alacsony termetű volt s a kép is ilyennek ábrázolta. De a nő nem volt ezzel megelégedve, folyvást sürgette, fessék őt nagyobbra, mert hiszen még csak 19 éves s bizonynál nőni fog. Az angol miss megette ezt is, de szerencsétlenségre a nő nem magasabb, hanem kövérebb lett, úgy hogy egy év múlva a második kép sem hasonlított az eredetire. Így egy harmadikat kellett készíttetni, mely végre helyet talált a hárem falán.

* Az a fürdőkád, melyben Corday Sarolta Maratot meggyilkolta, közelebb egy breton pap birtokába jutott, ki az érdekes ereklyét hitközsége javára kisorsoltatta.

* A messinai szoros felett az olasz kormány hitát akar építeni oly helyen, hol a szoros alig egy fél-mérföldnyi szélességű. A hid építését nem tartják nehéz dolognak, mivel a tenger nem mély. A hid Szciziliát az olasz szárazföldet hozná kapcsolathoz.

* A hírlapok haszná. Egy kis városban, hol a nők rendszeren megőrülvé szoktak járkálni, a helyi lap egyszer a «tátróról» szólvá, a többek közt azt a megjegyzést tette: «kár, hogy a legszebb leány városunkban a sétatéren nem tartja magát egyenesen» s ime másnap minden leány csaknem merev testartással lépegetett.

* A hazárdjátékoknál a bankadó nyeresége mindig biztos. Egy szakavatott egyén számítása szerint a pharao-játéknál a bankadó átlagos nyeresége 1-1 százalék, a roulette-banknál a legkedvezőtlenebb esetben is 5 százalékos. Ha egy óráig tart a játék, a bankadó legrosszabb esetben 10—11 százalékot nyer, ha két óráig, 22-öt, ha három óráig, 33-at, azaz az összes pénzforgalom egy harmadát.

* A német egyetemenek nagyon megfogott a «Bursch»-ok száma. A «corps-okban a múlt tanévben már csak 1055 tagot számláltak. Legtöbb (113) volt Münchenben és Heidelbergban (83), legkevesebb (6) Rostockban és (9) Kielben.

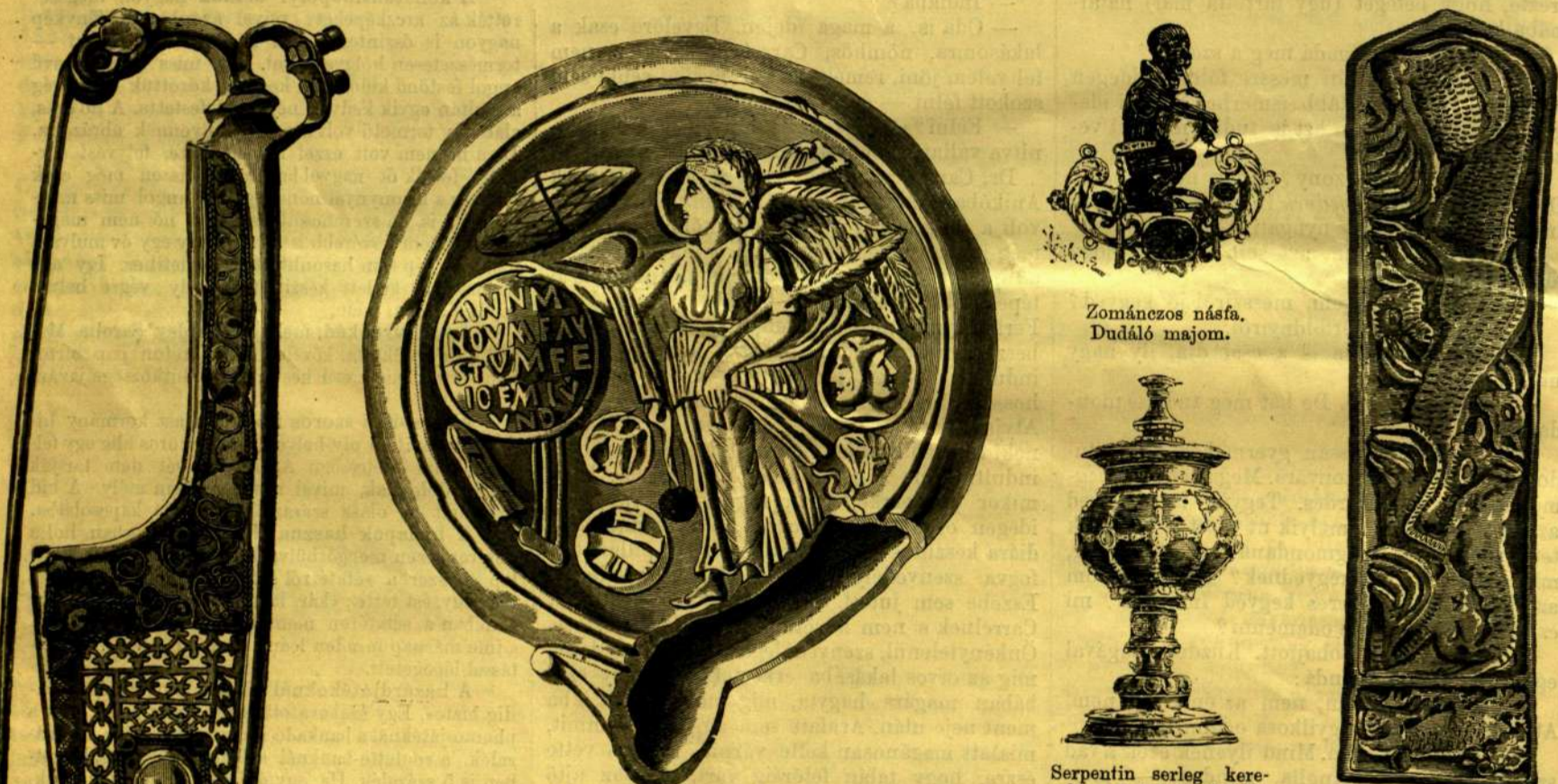
* A mesterséges esőt Amerikában már föltalálták. Max de Nausony tervét nyújtott be New-York város tanácsához, mely szerint a nyári hónapokban a hőséget és port elűzi. E célra azokat a magas vasállványokat kívánja felhasználni, melyek a házakon tűzföldi cölökből vannak alkalma. 20 méter magasban a vízvezetékű eső segélyével finom szitavetőven keresztül eső alakjában hull a víz és a készülőlé az állványokon tovább mozgatható. Ily módon nemcsak az utca nedvesíttetik meg, hanem 20 méternyi magassáig a levegő is megtisztul, sőt épen úgy, mint a valóságos esőnél összehúzódván, a felső tiszta légréteg lenyomul, légmozgást idéző elő és így egyidejűleg mesterséges szellő vonul át az utcákon, mi a lehűlést tartósabbá teszi. Milyen szép lenne, ha hírlapjaink ilyen közlést hoznának: «Holnap a következő városrészekben fog esni: 8 órakor a belvárosban, 10 órakor a Lipótvárosban» és így tovább. Mindenki fogná tudni, hogy mely városrészeket kell a mondott időben kerülnie, vagy ha okvetlenül dolga van, esernyőt visz magával. A lakók pedig előre kinyitnák ablakaikat, hogy a friss léget beössessék.

Arany násfa, zománczokkal.

Fődeles kancsó, német mű a XVI. századból.

Sárgaréz zsebóra, Báthoriék czimerével.

Zománczos násfa. Dudáló majom.

Római újví agyag-méces.

Serpentin serleg keretekben foglalt antik pénzekkel a XVI. századból; francia munka.

Népvándorláskori szíjvég.

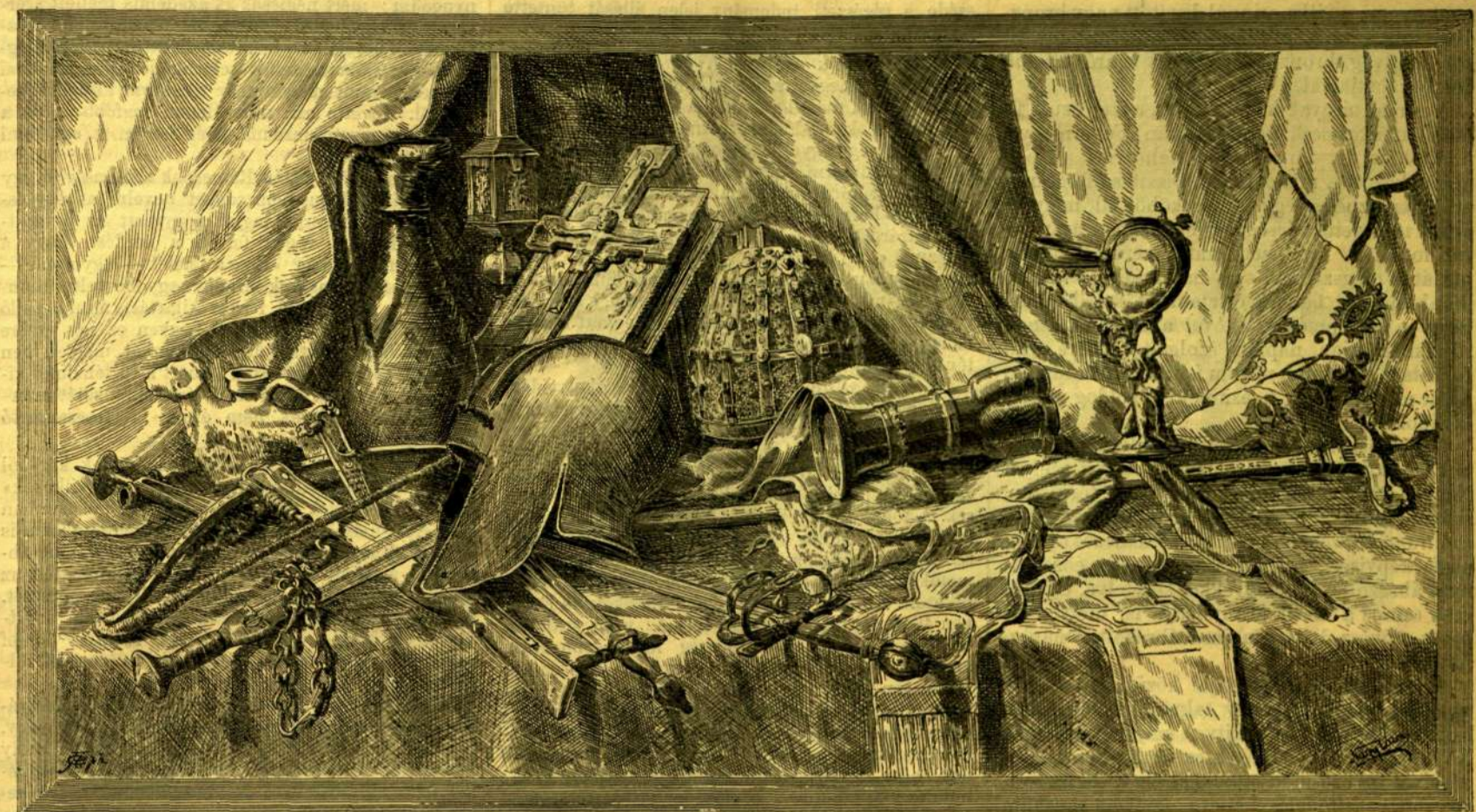

A nagyváradi arany karperecz. a XIV. századból.

Népvándorláskori övcsat.

Népvándorláskori arany karperecz.

A NEMZETI MUZEUM MŰRÉGISÉGEIBŐL.

CSORORTOZAT AZ ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS' ÉS A NEMZETI MUZEUM RÉGI MŰKINCSEIBŐL. Rajzolta Nagy Lázár

SZEMELVÉNYEK AZ ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS ÉS A NEMZETI MUZEUM MŰRÉGISÉGEIBŐL.

Az első országos régészeti kongresszus alkalmát felhasználjuk arra, hogy a kiállítás műipari régiségeinek csoportjából, valamint a nemzeti muzeum régiségtárának kincseiből néhány érdekesebb műdarabot rajzban és rövid leírásban bemutassunk.

Előre kell bocsátanunk, hogy kiállításunkon a régészeti csoport rendezése egészen másként volt tervezve, mint a hogy az létesült. A csoportbiztos, kit erre a kiállítás elnöksége felkért, leleteiben és nevezetesebb emlékeiben olyképp óhajtott volna bemutatni hazánkat, a mint azt a muzeumokban feltüntetve nem találjuk. Tervezte volt az őskori, népvándorlási, római és középkori sírleletekből tanulságos sorozatot mutatni be, a miből a kiállítást látogató közönség okulást merített volna az e nemű leletek megbeszülésére, valamint a muzeumokban látható érdekesebbnél érdekesebb tárgyak, háztartási és hadi eszközök, ékszerek, butorok és egyéb műipari cikkek kellő megértésére és méltánylására. Hasonlóképpen tervben volt egy teljesen felszerelt középkori kápolnát és két XVI.—XVII. századi magyar szobát bemutatni: amaz szárnyas oltárával, egyházi edényeivel, ruházataival, szönyegeivel és gobelin-jeivel; emezeket pedig berakott butoraival, himzéseivel, majolika-, czi-és ezüst-edényeivel, pokáljaival, családi ékszereivel, őseink régi kostüme-jével, stb.

Az orsz. képzőművészeti bizottság és az építésszek azonban a műcsarnok e célra szánt világos terméit és folyosóit saját maguk számára lefoglalván, a régészeti csoport a műcsarnok hátsó, mondhatni eldugott sötét folyosóira lőn utalva. Így történt, hogy a tárgyak jó része a hangverseny-csarnok földszinti és emeleti helyiségeibe szorult ki, valamint a hely szűke miatt több tárgyat el sem lehetett fogadni a kiállításnak ilyképp összevont keretébe.

A műipari régiségek csoportja, úgy a hogy ma az szemeink előtt van, csupán kiegészítése ohajt lenni a nemzeti muzeum gazdag gyűjteményeinek. A mult évben rendezett ötvösmű-kiállítás anyagának legnagyobb része — körülbelül harmadfelezer tárgy, — a muzeum műkincsei közül szállítottatott fel a kiállítás üvegszekrényeibe. Az orsz. kiállítás műipari régiségeit azonban az ország különböző vidékeiről szedte össze a rendező s a muzeumból nem vett fel a kiállítás keretébe tárgyakat. Mi jelen rövid ismertetésünkben úgy a kiállítás, valamint a muzeum kincseiből fogunk néhányat bemutatni, mert a kongresszus is az összes hazai emlékekkel foglalkozott.

Első csoportozatunk egyik részét rajzolónk a kiállításból állította egybe. Középett egy igen érdekes patriarkhai korona látható, mely a Fruska-Gorában levő krusedoli zárda kincsei között őriztetik.

Nem lesz talán érdektelen itt pár szóval megemlékeznünk e kolostorokról és igen értékes műkincseiről. A hegyek között festői csoportozatot képezve fekszenek: Besenovo, Fenek, Grgeteg, Jazak, Krusedol, Kuvezdin, Opovo, Privina, Glava, Rakovac, Ravanica, Sisatonvac és Velika Remeta. Ezekhez sorozható még a karlóczai dóm, mely a többihez képest legtöbb régiséget állított ki, Angelics Germán patriarkha szívességéből. Utána Krusedol következik műtörténeti szempontokból legbecsesebb mintegy 50 tárgyával, és azután Ravanica, hol szintén sok kincs (jobbára Lázár czár és családjának emlékei) őriztetik.

A karlóczai dóm állította ki *Cernojević Arzén* patriarkha phelon-ját (miseruha), melyet ő akkor viselt, a mikor a szerbeket hazánkba be-telepítette. Visszatérve koronánkhoz, ez a kiállított nyolcz között egyike a legbecsesebbeknek. Vörös bársony főveg ez, aranyozott ezüst abroncsokkal és tetején — a mi nevezetes — a francia stilyált liliomokból (fleur de lis) szerkesztett koszorúval. E drágakövekkel és gyöngyökkel ékített főveget *Hilarión* belgrádi metropolitának ajándékozták 1647-ben, mely evnl koronánk jóval régibb s a történeti adatok szerint eredetileg Ipekben őriztetett. — Ugyancsak a krusedoli kolostorból még két XIV.—XV. századi patriarkhális infula van kiállításunkon, melyek gyöngyökkel himezve a legérdekesebb e nemű tárgyak közé tartoznak.

Koronánktól balra, egy ritka becsű római tárgy, egy *bronz-sisak* látható, egyetlen lemez-ből kialakulva, négyzetgü arcnnyílással és messze lenyuló arcvédő szárnynyal. Maros-Ujvárott találták s jelenleg az erdélyi országos muzeum tulajdona.

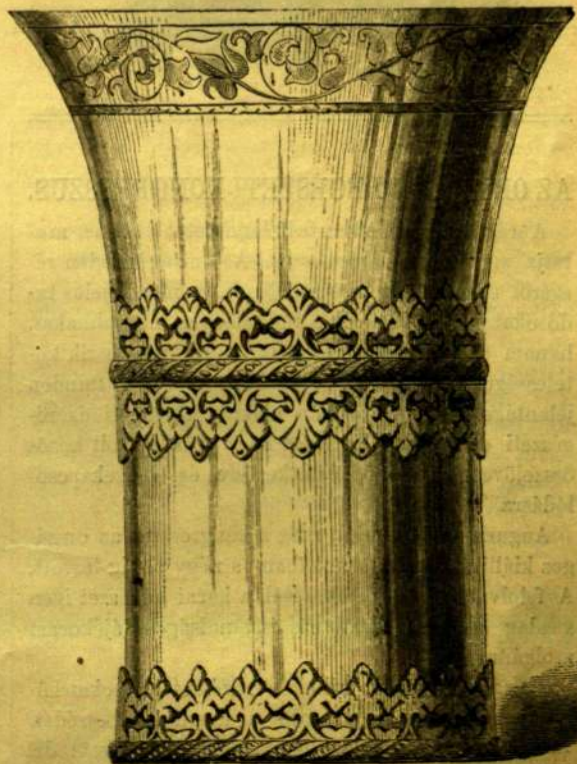
E sisak fölött a Fruska-Gorából egy XVII. századi evangéliumos könyvön, melynek vert ezüst táblái vannak, a nemzeti muzeum egyik érdekes *román keresztje* látható. Az *urmutatót* (monstrantia) Ipolyi püspök állította ki egyházi régiségei közül. — A hosszu nyaku, füffel ellátott *ezüst-edényt* nem régen dr. *Wekerle* László találta, buda-ujlaki ásátáisi alkalmával. Ez is a nemzeti muzeum tulajdona. A csoportozat bal részét jobbára *muzeumi tárgyak* (hegyes végű bronz-csakány, a hajdu-böszörményibronz-kard, ijj, őskori arany-karikából láncz és egy római mázas korsó kofejjel, valamint középkori vaskardok) képezik; míg a felszakra döntött *hatkarelyu ezüst-pokál* a maros-vásárhelyi ref. egy-

bázé, mely a XV. században még a kath. egyház céljaira, áldoztatás után bor kiosztására szolgált. Ez okból van hatkarelyu szája, hogy undor nélkül ihassanak többen belőle. Alatta a karlóczai dóm nagyon ékes *omophorja* (főpapi stola) látható, mely fehér selyem-szövetből gyöngyökkel himezve a dóm értékes műdarabjai közül való.

E mellett egy elefántesont *görög pásztorbotot* mutatunk be, mely remek faragványával a kiállítást látogatók figyelmét leköti. *Nikanor* pesi görög kel. püspöké volt, s a mult század elejéről (1720) származik. — Fölötte a nemzeti muzeum egyik legszebb *nautilusa* (pokál kagyló-felső-részsel) tűnik ki, míg a háttért képező draperiát a kiállításból másolta le rajzolónk, mely ref. urasztala-kendő, pompás himzésekkal.

A másik régiség-csoport mind a nemzeti muzeum tárgyai tünteti elénk. Vettük pedig ezt a régiségtár ujonan kiadott hivatalos «Kalausz»-sból, melyet dr. *Hampel József* szerkesztett.

A népvándorlási korszakból 3 tárgyat mutatunk be: az állatfejen végződő nyilt arany-karperecet, többszörös gyöngysoros ékítésével, mely Erdélyben jött napfényre és 85¹⁰18 ara-

Magyar ezüst pohár a XVI. századból.

